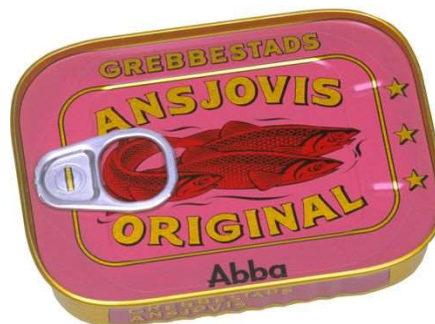

Tji Jansson satte ljus på fiskbestånden

Publicerad 2022-01-03

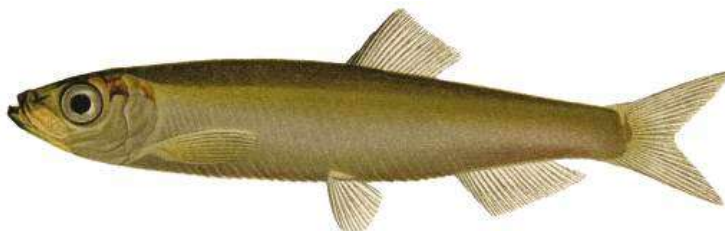
Krävs det tji Janssons på julbordet för att vi ska börja bry oss om vad som händer med fisken? Årets brist på ansjovis inför julhelgen utlöste medial fokusering på skarpsill och funderingar på om det kan vara överfiske eller klimatförändringar som ligger bakom detta brott mot mänskligheten. I slutet av november hamnade även strömmingen på riksdagens bord och där tvivlade man inte på att bestånden i Östersjön är hotade; man beslutade att kräva bl a utflyttad trålgräns i Östersjön och ökad jakt på skarv och säl för att rädda de minskande bestånden men var det slag i luften?

För skarpsillens del verkar det inte vara överfiske som ligger bakom ansjovisbristen. Snarare kan kanske klimatförändringar misstänkas eftersom skarpsillsfisket kom igång för sent på grund av för varmt vatten i Engelska kanalen i augusti. Och när skarpsillsfisket i svenska vatten skulle igång oktober var det för varmt även här, berättar Joacim Hjelm vid Havsfiskelaboratoriet i Lysekil för DN. Dessutom finns knappt några svenska båtar kvar som fiskar skarpsill; Sverige har kunnat rädda sig med fångster från norska båtar men i år stod de utan avtal med England pga. Brexit och kunde inte leverera. När några svenska båtar sedan ryckte ut i sista stund var det för sent för att få ansjovisen färdig till jul. Men till påsk ska den vara klar om det kan vara någon tröst.

Sprattus sprattus – eller skarpsill – är råvaran för det vi kallar ansjovis.

Foto: Wilhelm von Wright

Ingen quick fix till påsk för strömmingen

När det gäller den katastrofala nedgången i strömmingsbestånden i Östersjön finns det emellertid knappast något hopp om en quick fix till påsk ens om regeringen skulle **kunna** göra det Riksdagen begärde i sitt Tillkännagivande den 25 november. Det LÄT ju så enkelt och resolut – åtminstone i sammanfattningen av utskottets betänkande:

- Flytta snarast ut trålgränsen till 12 sjömil och begränsa trålfisket innanför
- Begär att EU-kommissionen tar fram nya kriterier för en reviderad förvaltningsplan för Östersjöns fiskebestånd
- Delta aktivt i de olika regionala samarbetsorganen och Internationella havsforskningsrådet (ICES)
- Beakta det småskaliga fisket och fiske för användning som livsmedel samt den industri som är beroende av detta fiske, vid kvottilldelning
- Lätta på reglerna för licens för småskaligt fiske och fiskförädling
- Öka jakten på skarv och säl, begränsa storspiggens tillväxt och-ta initiativ till att öka kunskaperna om vattenkraftverkens ekologiska betydelse och påverkan på hotade arter.

Men den som läser hela Miljö- och jordbruksutskottets betänkande Åtgärder för att rädda fiskbestånden i Östersjön 2021/22: MJU6 på www.riksdagen.se kan ju börja undra om det bara var ett stenhårt slag rakt ut i luften. En utflyttning av trålgränsen vore kanske möjlig att göra MEN

– den skulle bara gälla svenska båtar. (För att utestänga **alla** båtar krävs beslut från EU och för att stänga ute finska och danska trålare krävs omförhandlingar med de berörda länderna och sådana förhandlingar kommer då också att beröra svenska båtar i deras vatten. Jfr vad som hände med norrmännens skarpsillfiske...)

-det är samma strömningar som simmar utanför och innanför 12-milsgränsen men de gör det vid olika tidpunkter; idag är det ingen som vet vilken effekt en utflyttning av trålningsgränsen skulle ha och kombineras den med begränsningar inom 12-milsgränsen skulle den tvinga svenska småbåtar till långa osäkra resor på jakt efter strömning. Det effektivaste sättet att minska påfrestningarna på bestånden är att minska det totala uttaget, dvs de tillåtna kvoterna, menar forskare och expertmyndigheter och då är vi tillbaka till EU-beslut.

Utökad trålgräns en komplex historia

”Frågan är mycket komplex och ett antal aspekter måste beaktas i detta sammanhang”, konstaterar Riksdagen och när man lusläser tillkännagivandet visar det sig att man bara vill att regeringen ”agerar för att på prov flytta ut trålgränsen”.

En möjlig första åtgärd **kanske** kunde vara att begränsa dispensererna till större fartyg att fiska **innanför** trålgränsen, kastas det fram i betänkandet. Men sedan tillägger man snabbt att undantag från begränsningarna bör göras ”dels för det småskaliga fisket som använder passiva redskap, dels för fiskefartyg som fiskar för direkt användning som livsmedel och vars landningar sorteras.” I det sammanhanget tar riksdagen inte upp frågan om på vilken grund man ska kunna hindra enskilda fiskare att sälja till vem de vill eller exempelvis till högstbjudande även om hen tänker göra fiskmjöl av fångsten....Ja nog är frågan komplex – det har Riksdagen rätt i.

Deras förslag om att inleda samråd med Finland och Danmark med målet att utöka trålgränsen har nog heller inga utsikter att gå i mål till påsk och knappast beslut som är ”vetenskapligt väl underbyggda” om att ”begränsa det storskaliga trålfisket efter sill/- strömning på vissa platser och tider”. Utskottet noterar här att det redan pågår forsknings- och utredningsarbete vid universitet och ansvariga myndigheter. På liknande sätt noterar riksdagen att Sverige redan är aktivt i regionala organ och driver på Internationella Havsforskningsrådet (ICES) för att få till stånd en ny och ekosystembaserad förvaltning av Östersjöns fiskebestånd. Med ekosystembaserad förvaltning avses att man inte bara stirrar på enskilda fiskebestånds överlevnadsgränser var för sig, utan också beaktar hur de olika fiskbestånden påverkar varandra liksom hur andra miljö- och klimatfaktorer och mänskliga aktiviteter påverkar livsbetingelserna i Östersjön.

Licensjakt på grå- och knobbsäl möjlig från 1 februari

På en punkt kan man få intrycket att regeringen har reagerat blixtnsabbt på riksdagens tillkännagivande. Det gäller säljakten där regeringen två dagar före julafton beslutade om att göra en ändring i Jaktförordningen, som innebär att Naturvårdsverket kan besluta om licensjakt på grå- och knobbsäl från den 1 februari. Men det visar sig att beslutet har en mycket längre historia. Redan 2019 infördes en tillfällig möjlighet för Naturvårdsverket att besluta om licensjakt på gråsäl.

Sälar på Gotska Sandön Foto: Catasa, CC BY-SA 4.0

Nu har försöket vetenskapligt utvärderats och Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har gemensamt föreslagit att licensjakt fortsatt bör vara möjligt när andra lösningar saknas på problem med sälar som förstör för fisket.

– De växande sälpopulationerna medför konsekvenser för fiskbestånden och kustfisket, säger

landsbygdsminister Anna-Caren Säterberg i ett pressmeddelande. "Sälarna påverkar fisket negativt genom att de förstör eller tar fisk ur fiskeredskapen. Utöver att sälarna konsumerar fisk så bär de på en parasit som påverkar framförallt torskens kondition och levnadsvillkor negativt."